

Da li dijalekatske osobine opstaju i danas: procena i samoprocena kod govornika kosovsko-resavskog dijalekta

Dijalekti srpskog jezika su temeljno opisani do kraja 80-ih godina 20. veka, a opisi se po pravilu zasnivaju na govorima tada najstarijih govornika. Cilj ovog rada je ispitivanje procene prisutnosti osobina opisanih u literaturi kod savremenih govornika na primeru kosovsko-resavskog dijalekta danas. Ispitivano je prisustvo 68 fonoloških, morfoloških i sintaksičkih osobina. Dodatno nas je zanimalo da li govornici kosovsko-resavskog dijalekta prave razliku u proceni upotrebe dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja s jedne strane, i u proceni upotrebe datih osobina u sopstvenom govoru s druge strane. Takođe je ispitivan i uticaj socio-demografskih faktora (pol, tip naselja, starost i stepen obrazovanja ispitanika) na procenu i na samoprocenu govornika. Za svaku od 68 osobina je formirana po rečenica koja je sadržala tu osobinu, a potom je formirano još 68 rečenica u kojima su odgovarajuće dijalekatske varijante zamenjene standardnim. Potom je formirano 136 auditivnih zapisa rečenica, pročitanih od strane govornika kosovsko-resavskog dijalekta, tako što su i dijalekatske i standardne varijante rečenica pročitane akcentuacijom tipičnom za ovaj dijalekat. Zadatak 38 ispitanika sa područja kosovsko-resavskog dijalekta je bio da na dve skale procene u kojoj meri govor sa audio-zapisa odgovara govoru koji se koristi u njihovom okruženju (skala procene), odnosno u kojoj meri odgovara govoru koji oni koriste (skala samoprocene). Rezultati ukazuju na to da govornici kosovsko-resavskog dijalekta procenjuju da se i u govoru njihovog okruženja i u njihovom sopstvenom govoru statistički značajno češće upotrebljavaju standardne nego dijalekatske varijante osobina opisanih u literaturi ($p < 0.01$). Oni dodatno procenjuju da se dijalekatske osobine češće ($p < 0.01$) javljaju u govoru njihovog okruženja nego u njihovom sopstvenom govoru. Iako svi ispitanici dijalekatske osobine ocenjuju niskim ocenama, ispitivani socio-demografski faktori utiču na razliku u proceni govornika: stariji muški govornik sa sela i sa nižim stepenom obrazovanja ocenjuje višom ocenom prisutnost dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja i u sopstvenom govoru.

Mina Milošević (1998),
Požarevac, Slobodana
Jovića 15, učenica 4.
razreda Požarevačke
gimnazije

MENTORI:

MA Miloš Košprdić,
Filozofski fakultet
Univerziteta u Novom
Sadu

Milena Milić, Filološki
fakultet Univerziteta u
Beogradu

Uvod

Standardni varijetet srpskog jezika opisan je u normativnim gramatikama srpskog jezika (Piper i Klajn 2015; Stanojčić i Popović 2008) i institucije zadužene za standardizaciju jezika redovno objavljuju nova izdanja gramatika, rečnika i jezičkih priručnika u kojima se opisuju promene do kojih u njemu dolazi.

Dijalekat je nestandardni jezički varijetet karakterističan za govornike nekog geografskog područja i nekih društvenih grupa, prepoznatljiv po svojim fonološkim, sintaksičkim i leksičkim osobinama (Kristal 1988: 47).

Kosovsko-resavski dijalekat prostire se dugim, ali srazmerno uskim dijagonalno postavljenim pojasom od krajnjeg jugozapada do krajnjeg severoistoka Srbije. Njegova severozapadna granica prostire se od tromeđe Srbije, Crne Gore i Albanije, na Prokletijama preko masiva Žleba i Mokre Gore ka Ibru kod Kosovske Mitrovice, zatim Ibrom do Kraljeva, a odatle istočno od Kragujevca ka Moravi. Prešavši tu reku ova granica izbija na Dunav severoistočno od Požarevca. U kasnijim radovima P. Ivića (1985) i u *Pregledu srpskohrvatskih dijalekata* A. Pece (1989: 59) zabeleženo je da se granica kosovsko-resavskog dijalekta prostire i severoistočno, prema Vršcu, čime je u ovaj dijalekat uključen i smederevsko-vršački govorni tip. Jugoistočnu među kosovsko-resavskog dijalekta čini linija koja polazi od albanske granice između Dečana i Đakovice, preseca Metohiju, prelazi preko planine Čičkavice i izbije na ušće Laba u Sitnicu, da odatle izađe na vis Krš istočno od Podujeva i dalje preko planinskog venca Petrova gora - Pasjača na Prokuplje, pa između Velikog i Malog Jastrepca na Stalać, dalje na Bukovik i Rtanj, zatim na Boljevac i kod Zaječara na bugarsku granicu. Ovaj dijalekat obuhvata srpska naselja u severnom delu metohijske kotline i Kosova, zatim oblast Kopaonika i doline istočno od njega, kao i deo doline Zapadne Morave, a takođe i prostor u uglu između te dve doline. Dalje ka istoku obuhvaćena su srpska naselja oko Crne reke, Gornje Mlave i Peka, u Poreču, u Krajini i Ključu (Ivić 1985: 101).

Dijalekti srpskohrvatskog jezika detaljno su opisani u prethodnim radovima brojnih srpskih dijalektologa (Ivić 1985; Peco 1989; Belić 1999), međutim, oni pretežno datiraju iz vremena bivše Jugoslavije i srpskohrvatskog jezika, te u poslednjih trideset godina nije objavljen nijedan rad koji se bavi definisanjem promena nastalih u ovim dijalektima.

Cilj ovog rada je ispitivanje procene prisutnosti osobina kosovsko-resavskog dijalekta opisanih u literaturi (Ivić 1985: 102-107; Peco 1989: 60-71) kod savremenih govornika ovog dijalekta. Ispitivano je prisustvo 68 osobina: 39 fonoloških, 15 morfoloških, 12 morfosintaksičkih i 2 sintaksičke osobine.

Ispitane fonološke osobine su:

- zamena prefiksa *pri-* prefiksom *pre-* (*pretisnuti*);
- alternacija *f > v* (*vrula*);
- gubljenje sonanta *j* na finalnoj poziciji u imperativu glagola *nemoj* (*nemo*);

- gubljenje sonanta *j* na finalnoj poziciji u nom. jd. pokazne zamenice m. roda (*ona učitelj*);
 - uopštavanje starog mekog nastavka *-em* na račun nastavka tvrdih imeničkih osnova *-om* u instrumentalu jd. imenica sr. i m. roda (*s detetem*);
 - zadržavanje sibilizirane gramatičke osnove u promeni imenica u množini svih padeža (*bubreze, junace, monase*);
 - oblik *sa* monom kao instrumental zamenice za prvo lice jd.;
 - uopštavanje tvrdih zameničkih nastavaka *sa -e* u dativu, instrumentalu i lokativu mn. (*ovema decama, o ove devojke*), u dativu, instrumentalu i lokativu jd. imenica m. i sr. roda (*ovem detetu je muka*), u dativu i lokativu jd. ž. roda imenica i zamenica (*ove žene*), u dativu i lokativu jd. zamenica ž. roda;
 - sufiks *-šćen* umesto *-šten* u trpnom glagolskom pridevu (*pušćen*);
 - umekšavanje afrikata *dž* i *č* (*đabe, večera*);
 - ikavska zamena jata u nekim slučajevima (*sikira*);
 - kontrakcija *-ao > -o* u m. rodu radnog gl. prideva (*Mirko je došo*);
 - elizije (*n ' umem*);
 - odsustvo foneme *h* (*leba*);
 - arhaičan aorist (*mi mu rekomo*);
 - uprošćavanje suglasničkih grupa *-st* i *-zd* (*pos, groz*);
 - metateza *-zj* i *-sj-* (*grozje, pajsji*);
 - alternacija *zv > dzv* (*dzvezda*);
 - ekavska zamena jata u dativu zamenica za 1. i 2. l. jd. i povratne zamenice za svako lice sebe (*daj mene*);
 - afrikatizacija *š* ispred *k* (*čkola*);
 - afrikatizacija *s* iza *p* (*pcuje*);
 - oblici *ne, ve* u akuzativu ličnih zamenica za 1. i 2. l. mn.;
 - komparativ sa sufiksom *-e(j)i*;
 - ekavska zamena jata u odričnom obliku pomoćnog glagola jesam u svim licima (*nesam*);
 - međusobne zamene pojedinih vokala (*o, u: eve, lopaža*);
 - alternacija *m > n* (*uzni*);
 - afrikatizacija *š* iza *p* (*pčenica*);
 - upotreba akuzativa umesto genitiva (*iz moju torbu*);
 - nastavak za oblik *-au* umesto *-aju* u 3. l. mn. kod glagola VI vrste (*pevau*);
 - uprošćavanje suglasničkih grupa *-sc* i *-šč* (*praci, gućići*).
- Ispitane morfološke osobine su:
- „ju” kao enklitički oblik dativa zamenice jd. ž. roda;
 - oblici *ni, vi* kao dativ ličnih zamenica za 1. i 2. lice mn.;
 - oblik *njojzi* kao dativ zamenice za 3. l. jd. ž. roda;
 - prisvojna zamenica za 3. l. jd. ž. roda *njozjin*;
 - komparativ na *-ši* i u nestandardnim slučajevima (*belši*);

- nastavak za oblik *-du* i *-u* u 3. l. mn. prezenta glagola VII i VIII vrste (*idedu, volu*);
- imperfekat sa sufiksom *-ađa-* (*tresadžaše*);
- česta upotreba imperfekta;
- infinitivni oblici bez nastavka za oblik *-i* (*pit*);
- proširena gramatička osnova infiksom *-t-* i u nestandardnim slučajevima (*moreta*);
- uopštavanje oblika bi kao pomoćnog glagova u svim licima potencijala (*mi bi došli*);
- udvojena lična zamenica (*mene me nervira*);
- česta upotreba sufiksa *-če* (*džepče*).

Ispitane morfosintaksičke osobine su:

- upotreba oblika genitiva mn. u funkciji lokativa mn. (*na krovova*);
- oblik *njezi* kao dativ zamenice za 3. l. jd. ž. roda;
- oblik *kod njoj* kao genitiv zamenice za 3. l. jd. ž. roda;
- oblik *od njojzi* kao genitiv zamenice za 3. l. jd. ž. roda;
- nepostojanje distinkcije između pravca i mesta (lokativ umesto akuzativa: *Sutra idem u Kragujevcu*);
- posesivni dativ (*nosi mačku u bogatem seljaku kuću*);
- maskulinizacija imenica IV Stevanovićeve vrste (*taj krv*);
- konstrukcija instrumental = *s* + akuzativ (*s devojkju*);
- nepostojanje distinkcije između pravca i mesta: lokativ > akuzativ, instrumental > akuzativ (*bio sam u Beograd, lopta je pod sto*);
- nominativ ponekad ima funkciju opšteg padeža (instrumental, lokativ: *s učenicu*).

Od sintaksičkih osobina, ispitane su konstrukcije za futur *će* (za svako lice) + prezent i *će* (za svako lice) + da + prezent (*će (da) radiš*).

Dodatni cilj ovog istraživanja je da ispita da li govornici kosovsko-resavskog dijalekta prave razliku u proceni prisutnosti dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja sa jedne strane, i u svom ličnom govoru, sa druge strane. Procena govornika o prisutnosti dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja označena je kao mera procene, dok je procena o prisutnosti ovih osobina u njihovom sopstvenom govoru označena kao mera samoprocene.

Takođe, ispitivan je uticaj socio-demografskih faktora na procenu i na samoprocenu govornika. Ispitani su demografski faktori: pol, starost, tip naselja i stepen obrazovanja.

Materijal i metode

Materijal je sastavljen od 68 dijalekatskih osobina (npr. instrumental = *s* + akuzativ) na osnovu kojih je formirano 68 rečenica koje sadrže tu osobinu („Bio je tamo *s devojkju*”) i 68 rečenica koje umesto te osobine sadrže njenu standardnu varijantu („Bio je tamo *s devojkjom*”). Na osnovu ovih rečenica formirano je 136 auditivnih zapisa u kome su sve rečenice pročitane akcentuacijom karakterističnom za kosovsko-resavski dijalekat

od strane izvornog govornika ovog dijalekta. Rečenice sa standardnom osobinom takođe su pročitane dijalekatskim akcentom, pošto akcenat nije ispitivan kao zasebna osobina u ovom istraživanju. Razlog zbog koga su rečenice date u auditivnoj formi jeste prirodija upotreba dijalekta u govoru nego u pisanju, jer se dijalekat koristi češće u neformalnom kontekstu, dok u formalnom kontekstu i pisanju dominira standardni jezik (Bugarski 2004: 80-81).

Kao metoda u ovom istraživanju korišćen je Gugl upitnik (Google Forms). Upitnik se sastojao iz dva dela: 1) Demografski podaci; 2) Glavni deo. Na osnovu prvog dela upitnika prikupljeni su podaci o polu, starosti, stepenu obrazovanja ispitanika i o tipu naselja u kome je ispitanik živeo do svoje sedme godine.

Na početku Glavnog dela pred ispitanicima se nalazilo uputstvo u kome je objašnjena procedura izrade upitnika. Zadatak ispitanika bio je da na po dve skale (od 1 do 7) procene u kojoj meri govor sa audio-zapisa odgovara govoru koji se koristi u njihovom okruženju (skala procene), odnosno u kojoj meri odgovara govoru koji oni lično koriste (skala samoprocene) (1 = nimalo; 7 = u potpunosti). Redosled pitanja u upitniku randomiziran je za svakog ispitanika.

Ispitanike čini 38 govornika kosovsko-resavskog dijalekta približno ujednačenih po socio-demografskim faktorima. Ispitanici koji do sedme godine života nisu živeli na području kosovsko-resavskog dijalekta nisu uključeni u uzorak, jer ne predstavljaju reprezentativne govornike kosovsko-resavskog dijalekta.

Mlađim ispitanicima smatrani su srednjoškolci i oni ispitanici koji imaju do 28 godina, a nisu upisali fakultet, sa pretpostavkom da, pošto nisu studirali i samim tim menjali mesto prebivališta, na njihov govor nije pojačano uticao standardni jezik ili neki drugi dijalekat. Starijim ispitanicima smatrani su oni koji su stariji od 50 godina.

Nacrt istraživanja je faktorijalan. U istraživanju postoje 4 zavisne numeričke varijable: procena standardnih osobina, procena dijalekatskih osobina, samoprocena standardnih osobina i samoprocena dijalekatskih osobina. Nezavisne kategoričke varijable predstavljaju socio-demografski faktori: pol, starost, tip naselja i stepen obrazovanja (ispitivan samo na uzorku starijih ispitanika, pošto su svi mlađi ispitanici bili srednjoškolci).

Analiza i diskusija

Podaci su analizirani u statističkom paketu SPSS Statistics. Zbog veličine uzorka i skale merenja rađeni su neparametrijski testovi, i to Wilcoxonov test u svim slučajevima, osim u slučaju analize stepena obrazovanja, kada je rađen i Friedmanov test.

Dijalekatske osobine su veoma nisko ocenjene i na skali procene i na skali samoprocene. Na skali procene 34% osobina ocenjeno je ocenom nižom od 2 (20% fonoloških, 7% morfoloških i 7% morfosintaksičkih osobina); 53% osobina ocenjeno je ocenom u intervalu od 2 do 3.5 (21% fonoloških, 20% morfoloških i 12% morfosintaksičkih osobina); ocenom

višom od 3.5 ocenjeno je svega 13% osobina (11% morfoloških i 2% morfosintaksičkih).

Na skali samoprocene čak 79% osobina ocenjeno je ocenom nižom od 2 (44% fonoloških, 18% morfoloških, 17% morfosintaksičkih osobina); ocenom u intervalu od 2 do 3.5 ocenjeno je 19% osobina (14% fonoloških i 5% morfoloških osobina); ocenom višom od 3.5 ocenjene su samo 2 osobine (1% fonoloških, 1% morfosintaksičkih).

Rezultati ukazuju na to da govornici kosovsko-resavskog dijalekta procenjuju da u ovom dijalektu danas nisu zastupljene, ili su vrlo retko zastupljene, sledeće osobine: gubljenje suglasnika *j* na kraju reči, čuvanje sibilizovanih osnova u množinskoj promeni, umekšavanje afrikata, uopštavanje tvrdih zameničkih nastavaka sa *-e*, uprošćavanja suglasničkih grupa, metateze, nepostojanje distinkcije između pravca i mesta, upotrebe akuzativa i nominativa kao opšteg padeža i ostala odstupanja od standardne deklinacije, nestandardni oblici ličnih i prisvojnih zamenica, maskulinizacija imenica IV Stevanovićeve vrste, nestandardne ekavske zamene jata, upotreba imperfekta, upotreba sufiksa *-ši* za građenje komparativa u nestandardnim slučajevima.

S obzirom na to da su i standardne varijante tri dijalekatske fonološke osobine (elizije, komparativ *-e(j)i*, uprošćavanje suglasničke grupe *sc-*) ocenjene ocenom nižom od 2 na skali samoprocene, možemo pretpostaviti da je na procenu uticao izgovor govornika kosovsko-resavskog dijalekta na audio-zapisu, koji su ispitanici, u ovim slučajevima, procenili kao neadekvatan.

Razlika između procene dijalekatskih ($M = 2.34$) i standardnih ($M = 4.26$) osobina na skali procene pokazala se kao statistički značajna ($z = -6.722$, $p < 0.01$), pri čemu su dijalekatske osobine ocenjene znatno nižom ocenom od standardnih. Isto tako, na skali samoprocene dijalekatske osobine ($M = 1.55$) ocenjene su nižom ocenom od standardnih ($M = 3.43$), i ova razlika se takođe pokazala kao statistički značajna ($z = -6.734$, $p < 0.01$). Pokazano je da se i dijalekatske osobine i standardne osobine sa dijalekatskom akcentuacijom ocenjuju nižom ocenom kada ispitanici ocenjuju sopstvenu upotrebu tih osobina, nego kada ocenjuju upotrebu ovih osobina u svom okruženju.

Pored toga što je pokazano da ispitanici dijalekatske osobine procenjuju kao slabo zastupljene u govoru svog okruženja i u sopstvenom govoru, pokazano je da socio-demografski faktori utiču na nijanse tih negativnih ocena.

Pokazano je da muški ispitanici ($M = 2.61$) procenjuju više nego ženski ispitanici ($M = 2.16$) prisutnost dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja ($z = -4.629$, $p < 0.01$). Isto tako, muški ispitanici ($M = 1.88$) procenjuju više nego ženski ispitanici ($M = 1.42$) prisustvo dijalekatskih osobina u sopstvenom govoru ($z = -6.4$, $p < 0.01$).

Pokazano je da stariji ispitanici ($M = 1.88$) procenjuju više nego mlađi ispitanici ($M = 1.36$) prisutnost dijalekatskih osobina u sopstvenom govoru ($z = -6.138$, $p < 0.01$); međutim, pokazalo se da mlađi ispitanici ($M = 2.4$)

procenjuju više nego stariji ($M = 2.19$) prisutnost dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja ($z = 4.766$, $p < 0.01$).

Pokazano je da ispitanici sa sela ($M = 2.4$) procenjuju više nego ispitanici iz grada (2.07) prisutnost dijalekatskih osobina u govoru svog okruženja ($z = 2.439$, $p < 0.01$); isto tako, pokazano je da ispitanici sa sela ($M = 1.67$) procenjuju više nego ispitanici iz grada ($M = 1.45$) prisustvo dijalekatskih osobina u sopstvenom govoru ($z = 2$, $p < 0.01$).

Pokazano je da je razlika u prosečnim ocenama dijalekatskih osobina kod ispitanika sa različitim stepenom obrazovanja (osnovni:srednji:visoki) statistički značajna i na skali procene ($z = 13.41$, $p < 0.01$) i samoprocene ($z = -4.629$, $p < 0.01$).

Razlika između osnovnog i srednjeg stepena obrazovanja nije se pokazala kao statistički značajna, međutim, dobijena je statistička značajnost razlike između srednjeg i visokog ($p < 0.01$) i osnovnog i visokog stepena obrazovanja ($p < 0.01$). Sve ovo ukazuje na to da sa porastom stepena obrazovanja raste distanca ispitanika prema dijalektu.

Zaključak

Govornici kosovsko-resavskog dijalekta osobine ovog dijalekta opisane u ranijim dijalektološkim istraživanjima procenjuju kao slabo zastupljene u govoru svog okruženja, a još slabije u sopstvenom govoru. Rezultati ukazuju na najveću odsutnost opisanih fonoloških, zatim morfoloških i, na kraju, morfosintaksičkih dijalekatskih osobina.

Iako su dijalekatske osobine generalno ocenjene znatno nižim ocenama nego standardne, pokazano je da socio-demografski faktori utiču na nijanse u tim razlikama. Muški ispitanici i ispitanici iz seoske sredine ocenjuju da se sa dijalekatskim osobinama češće susreću i u govoru okruženja i u sopstvenom govoru nego što to ocenju ženski ispitanici i ispitanici iz grada. Stariji ispitanici procenjuju da su dijalekatske osobine prisutne u njihovom sopstvenom govoru više nego mlađi, dok mlađi ispitanici procenjuju da su dijalekatske osobine prisutne u govoru njihovog okruženja više nego stariji ispitanici. Pokazano da sa porastom nivoa obrazovanja (osnovno:srednje:visoko) stariji ispitanici osećaju manje prisustvo kako dijalekatskih varijanti, tako i standardnih varijanti osobina sa dijalekatskom akcentuacijom i u govoru okoline i u sopstvenom govoru, s tim što se razlika između osnovnog i srednjeg stepena obrazovanja nije pokazala kao statistički značajna.

Naredna istraživanja mogla bi se posvetiti konkretnoj deskripciji danas prisutnih osobina u kosovsko-resavskom dijalektu, posebno akcentu, koji u ovom istraživanju nije ispitan kao zasebna osobina, a koji se često posmatra kao najizrazitije dijalekatsko obeležje. Budući da se neprestičnost dijalekta spram standarda u dosadašnjim istraživanjima pokazala kao važna karakteristika koja u određenoj meri može uticati na stepen procene ispitanika (Holland McBride, prema Paunović 2009: 79), rezultati o proceni i samoproceni govornika kosovsko-resavskog dijalekta mogli bi poslužiti

kao povod za ispitivanje stavova o kosovsko-resavskom dijalektu i o standardnom srpskom jeziku,.

Zahvalnost. Zahvaljujemo se svim ispitanicima na učešću u istraživanju.

Literatura

- Belić A. 1999. *Dijalekti istočne i južne Srbije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Bugarski R. 2004. *Jezik u društvu*. Beograd: Čigoja štampa
- Ivić P. 1985. *Dijalektologija srpskohrvatskog jezika*, II izdanje. Novi Sad: Izdavačka radna organizacija Matice srpske
- Kristal D. 1988. *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit
- Paunović T. 2009. Sociolingvistički pogled u susedovo dvorište: Stavovi prema jezičkim varijetetima. *Radovi Filozofskog Fakulteta* (Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Pale), **11** (1): 77.
- Peco A. 1989. *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*. Beograd: Naučna knjiga
- Piper P., Klajn I. 2015. *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska
- Stanojčić Ž., Popović Lj. 2008. *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike
-

Mina Milošević

Do Dialect Features Still Exist: Assessment and Self-Assessment by Speakers of the Kosovo-Resava Dialect of Serbian Language

The dialects of the Serbian language had been thoroughly described by the end of the 1980s and this description was based on the speech of the oldest speakers of the dialects at that time. The main objective of this study is to investigate the presence of the features described in earlier works on this subject through the assessment made by the speakers of the Kosovo-Resava dialect today. The presence of 68 phonological, morphological and syntactic features was examined. Additionally, this study aims to determine if the speakers of the Kosovo-Resava dialect differ in their assessment of the use of dialect features in the speech of their surroundings and of the use of these

features in their own speech. This study also investigates the effect of demographic factors (sex, type of settlement, age and level of education of the participant) on the assessment and the self-assessment of the speakers.

For each of the 68 features, a sentence containing the feature was formed, and then 68 additional sentences were formed by replacing the dialect feature with its standard variant. Following that, 136 audio-recordings of those sentences were recorded, read by a speaker of the Kosovo-Resava dialect. Both the dialect and the standard versions of the sentences were read with the accent typical for the dialect. 38 participants, speakers of the Kosovo-Resava dialect, were asked to assess on two scales (ranging from 1 to 7) how much the speech on the audio-recording resembled the speech of their surroundings (assessment scale) and how much it resembled their own speech (self-assessment scale).

The results indicate that the speakers of the Kosovo-Resava dialect estimate that the standard characteristics are used more often than the dialect traits described in the literature, both in the speech of their surroundings and in their own speech – these results were statistically significant. They also estimate that the dialect traits are present more in the speech of their surroundings than in their own speech.

In spite of the fact that the dialect features were estimated with lower grades than standard features, it is shown that demographic factors have an effect on the levels of those low estimates. Results indicate that male participants and participants from urban settlements had higher estimates of the dialect features than female participants and participants from rural areas, in their surroundings and in their own speech. Older participants made higher estimates of the presence of the dialect features in their own speech than younger participants; however, younger participants made higher estimates than the older participants when it comes to the presence of the dialect features in their surroundings. It is shown that the higher the education level (primary school:high school:university) of older participants, the lower their estimate of the presence of the dialect and the standard variants of the features with the dialect accent, both in the speech of their surroundings and in their own speech. However, the difference between participants with primary school and participants with high school did not show statistical significance.

